

УДК 657.4

Гура Н.О., д.е.н., професор,

Кравець О.С.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ БРАКОВАНОЇ ПРОДУКЦІЇ НА ВИРОБНИЦТВІ

У статті розглянуто основні класифікації браку на підприємстві та недоліки затвердженого плану рахунків. Запропоновано шляхи щодо удосконалення ведення бухгалтерського обліку бракованої продукції на виробництві з метою більш детального розкриття інформації для полегшення виявлення проблем та прийняття управлінських рішень щодо їх вирішення.

Ключові слова: бухгалтерський облік, план рахунків, брак, бракована продукція, класифікація браку.

Gura N., Kravec O.

WAYS OF IMPROVING THE ACCOUNTING FOR PRODUCTION DEFECTIVE PRODUCTS

The article reviews the basic classification of defects and deficiencies of the approved chart of accounts. suggested ways to improve the accounting for the production of defective products to more detailed disclosure of information to facilitate the identification of problems and making managerial decisions on their avoidance.

Key words: accounting, chart of accounts, defects, defective products, classification of defects.

Гура Н.А., Кравець Е.С.

ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА ЗАБРАКОВАННОЙ ПРОДУКЦИИ НА ПРОИЗВОДСТВЕ

В статье рассмотрены основные классификации брака на предприятии и недостатки утвержденного плана счетов. Предложены пути по совершенствованию ведения бухгалтерского учета бракованной продукции на производстве с целью более детального раскрытия информации для облегчения выявления проблем и принятия управленческих решений по их исправлению.

Ключевые слова: бухгалтерский учет, план счетов, брак, бракованная продукция, классификация брака.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. В бухгалтерському обліку для поліпшення доступу до інформації

керівникам підприємства та групування бухгалтерської інформації використовується план рахунків. Проте не завжди загальноприйнятого плану вистачає для розподілу і узагальнення усієї потрібної інформації, що призводить до незручності з точки зору аналізу діяльності підприємства, що виконує керівництво з метою прийняття управлінських рішень. Зокрема, така економічна категорія, як брак у виробництві потребує більш поглибленого відображення в обліку для зручності пошуку потрібної інформації, виявлення причин і винуватців та розробки шляхів зменшення браку на виробництві.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Вагомий внесок у визначення економічної категорії браку та ведення його обліку зробили такі вчені, як Коблянська О.І., Бутинець Ф.Ф., Швець В.Г., Лень В.С., Гливенко В.В., Кучерак Д.Д. та інші. Проте, з огляду на зміни у законодавстві, зокрема зміну бухгалтерського плану рахунків, ці дослідження мають досить загальний характер і спрямовуються більше на правильність звітності, аніж на внутрішню бухгалтерію.

Цілі статті. Метою статті є дослідження шляхів вдосконалення бухгалтерського обліку бракованої продукції на підприємстві.

Відповідно до поставленої мети визначено наступні завдання:

- дослідження сутності економічної категорії браку;
- виділення основних класифікацій браку на підприємстві;
- розробка рекомендацій щодо покращення внутрішнього обліку браку на підприємствах з огляду на основні класифікації.

Викладення основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В Інструкції про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій брак визначений як «продукція, напівфабрикати, деталі, вузли й роботи, які не відповідають за своєю якістю встановленим стандартам або технічним умовам, і не можуть бути використані за своїм прямим призначенням або можуть бути використані тільки після додаткових витрат на виправлення» [2].

Брак класифікують за видами (ознаками), причинами і винуватцями. Під видом (ознакою) браку розуміється зміст дефекту (наприклад, відхилення від розмірів і допусків, хвилястість поверхонь, неправильний крок різьби тощо), при виявленні якого продукція вважається бракованою [3, с. 382].

Більшість вчених розрізняють брак виправний і невиправний. Брак невиправний – це забраковані дефекти, які усувати економічно недоцільно або технічно неможливо. До виправного браку відносять забраковані

вироби, дефекти яких технічно можливо і економічно доцільно усувати.

Виправний брак вимагає додаткових витрат для доведення продукції до заданої якості. Невиправний брак і витрати на нього – це втрати для підприємства.

В обох випадках підприємство частково покриває витрати на брак через утримання компенсації з винуватців браку (робітників, постачальників), а також через вартість оприбуткованих відходів від забракованої продукції.

За місцем виявлення брак поділяється на внутрішній, виявлений на підприємстві на різних стадіях виробничого процесу, і зовнішній, виявлений у споживача продукції. В останньому випадку від споживача на підприємство надходить рекламація на якість продукції.

В.С. Лень та В.В. Гливенко [5] виділяють також технологічно неминучий брак. Причина виникнення даного виду браку, пов'язана з недосконалістю технологічного процесу. У кожному виробництві існує певний відсоток виробів, які через недоліки технології виявляються бракованими. Зменшити втрати від цього виду браку можна лише за рахунок вдосконалення технологічного процесу.

З огляду на таку класифікацію, плану рахунків, затвердженого Наказом Міністерства фінансів України від 09.12.2011 №1591, в якому він був суттєво скорочений, для ефективного управління підприємством і розкриття вичерпної інформації щодо браку на виробництві не достатньо. Згідно з цим планом рахунків для обліку бракованої продукції виділяють рахунок 24 «Брак у виробництві» [1].

На підставі класифікації слід будувати синтетичний (за субрахунками) та аналітичний облік втрат від браку продукції (напівфабрикатів, деталей, вузлів або робіт).

Для синтетичного обліку втрат від браку і групування інформації залежно від місця його виявлення можна ввести наступні субрахунки до рахунка 24 «Брак у виробництві»:

- 241 «Внутрішній брак»;
- 242 «Зовнішній брак».

Аналітичний облік втрат від браку доцільно вести в розрізі видів браку за можливістю його виправлення, за техніко-технологічними особливостями процесу виробництва, за місцем виникнення та за видом продукції.

Для зручності пропонується наступний підхід до кодування аналітичних рахунків з обліку втрат від браку, який наведено на рис. 1.

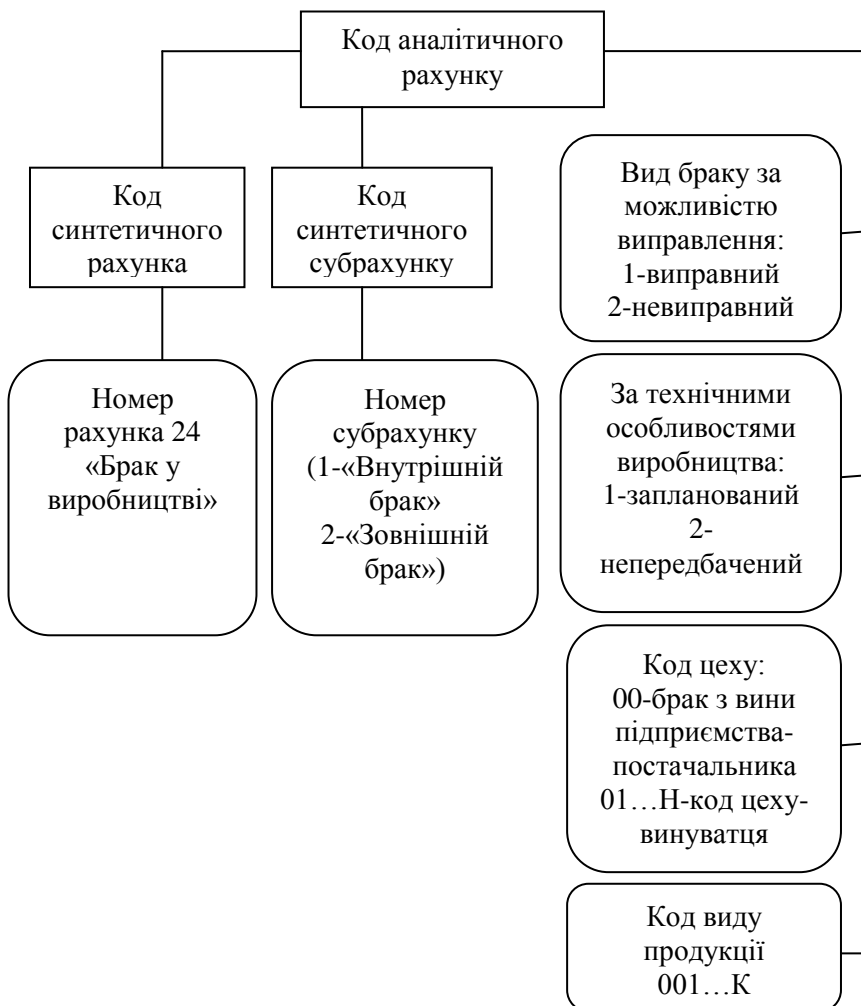

Рис. 1. Структура побудови аналітичних рахунків з обліку втрат від браку *

* Побудовано автором на основі джерела: [7]

Відомо, що між синтетичними й аналітичними рахунками існує нерозривний зв'язок, тобто на аналітичних рахунках відображаються ті ж зміни, що й на синтетичних, але більш докладно.

Використання запропонованого підходу щодо ведення аналітичного обліку втрат від браку дасть можливість задовольняти інформаційні потреби управлінського обліку шляхом групування та перегрупування

даних аналітичних рахунків за різними видами браку. Інформація про розмір втрат від запланованого браку в розрізі структурних підрозділів підприємства та видів продукції дасть можливість управлінському персоналу встановлювати відхилення від запланованих показників, у випадку необхідності переглядати їх або приймати рішення щодо доопрацювання конструкторської документації, удосконалення технологічного процесу, модернізації виробничого обладнання та оновлення інструментів.

Окрім цього, можна запровадити зазначення технічно неминучого браку, що входить до собівартості готової продукції та витрат на виправлення браку до звіту про фінансовий результат. Або зазначати усі втрати від браку разом, а розподіл вносити в примітки до звіту.

Така додаткова звітність допомогла б керівництву краще оцінювати ситуацію на підприємстві для прийняття рішень стосовно технічного удосконалення виробництва, або найму більш кваліфікованого персоналу, залежно від того, що спричинило брак. До того ж якщо підприємство є акціонерним товариством, його акціонери зможуть краще орієнтуватись в його справах.

Висновки. Загалом брак є досить важливою категорією у виробництві, що впливає на прибутковість підприємства, а отже, має бути висвітлений у звітності для внутрішніх і зовнішніх користувачів для прийняття рішень.

1. Міністерство фінансів України наказ «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку» від 09.12.2011р. №1591 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ed_2011_12_09/RE20294.html
2. Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена Наказом Мінфіну України № 291 від 30.11.99 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
3. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський словник [за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця] / Ф.Ф. Бутинець. – Житомир: ПП «Рута», 2001. – 224 с.
4. Коблянська О.І. Фінансовий облік: Навч. посібн. / О.І. Коблянська. – К.: Знання, 2004. – 473с.
5. Лень В.С. Бухгалтерський облік в Україні: основи та практика: [навч. посібн.] / В.С.Лень, В.В. Гливенко – К.: Центр навчальної літератури, 2011. – 576 с.
6. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: Підручн. / В.Г. Швець. – К.: Знання, 2008. – 447 с.
7. Ізвєкова І.М. Класифікація браку та її практичне використання підприємств машинобудування / І.М. Ізвєкова, Г.О. Король, Н.П. Потрус // Вісник ЖДТУ. – 2011. – №1(55). – 211–215 с.
8. Кучерак Д. Хто заплатить за брак? / Д. Кучерак // Дебет-Кредит. – 2006. – №42. – С. 16–20.